

מסורת הש"ס

(א) ויבנות סב. ע"ש צ"ב ח. ע"ש. (ב) ויבנה ט"ז. (ג) סנהדרין לה. (ד) ויבן יסאל וי"א בנמיס וכו' ועי' ע"ש על גלגלן סנהדרין לה. (ה) ויבן העיר ע"ד ג' ו' גלוי דפלטו פי' ספרים וטורי' שהם ובע"ז ידו' גרם גורפטי פי' רשעים. (ו) ויבן סוף פרק ג' דנלאס. (ז) ברכות ל"א. (ח) כ"א: יבטלי המעין גלגלס. (ט) כ"א: המעין. (י) כ"א: שוטרי מלכות. (יא) כ"א: הכ"ל ויבטלי ממקו.

לעזי רש"י

הומלו"ן. כשות.

מוסף רש"י

שנאמר בר' ואצרוף כבור סיג'ך. תפוחת ש"ך (סנהדרין זח). בדיליך. הוועדלס לנש" עס (שם). יהיר. גבי רוח מיראל (שם). אמגושי. פרסיס מנשפין שמשפין יסאל, מנש' שבת (לע"ז עה). פלוגתא איכא למיד' אמגושי מנש' ויכא מ"ד גופי ערס' (סנהדרין שם). גויפטי. שופטים ערס' הוכניין את יסאל מנקולס (שם). בטלי אמגושי דכתיב ואצרוף כבור סיג'ך. רניס וגדולס נבוקוס, כשאצרוף ואחלקס אזי אסירה כל בדיליך, אמגושי, הנדולס מיראל המקוס. סיג'ך, כמו רב. דמחנהנין סגי (שם). הסי' ה' משפטי. כמו שופטי. פנה אויבך. גויפטי (שם). כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל. דמין דלוגה מן המורה ה"ך אחר המקל (ברכות לו).

רבינו חננאל

וחה שהשיב רב מנשיא לבני כי בשכר. על הכילה ועל הכשות בכרם ועל המת כיו"ט

תולין פרק עשרים שבת

הלכה ברורה. בטעמים שלא יהא זה מחלוקת: ג' עניות. נשמד יפוטו במחיר יורו ונציאיה בכסף יקסמו: ג' פורעניות. שדה תחרש עיין תהיה ולזמות יער: ויועליך נכסחלה. ואחר כך יקרא לך עיר הזקק לשרות זה שכניה: אי צטלי יהירי. ישראל מתייהרים בצלורות ובמלנזשי יהירות כפרשים הללו: צטלי אמגושי. יבטלו מסיתים ומדיחיים המשנאים אותנו: סגיד. הם גסי הרוח שמגדלין עלמן לשון ישגה מאלד (אויב ח) ואח"כ ואסירה כל צדיליך אלו אותם המגדלים שונאי ישראל מן הקצ"ה נשקריהם ובפחזותם: צטלי דייני. רשעים משראל שמתין דין: צטלי מעל ישראל: גויפטי. נוגשי שוטרי עובדי כוכבים: שנעשו מקל לחוניים. לשמשיהן נותנין יד והיוין להן לחוק לומר לא אהיה שליח ואומין את פלוני לצ"ד אס לא תרצה שזר ואחר פסק דין לא ארדנו ליכנס למשכנו: צטט מושלים. מקל אגרופין של מושלים היינו דיינים רשעים שמת"ח שצמספחות להם למקל ולאגרוף של ידיהם היו מעמידין אותן ומחפין עליהם ועושין סמיגרין לדבריהם: לדייני צור. שצבטנות אותן מת"ח מעמידין דייני צור לדון את כל הצא והרצה דינין שאין נמלכים בהן ומטיין אותן: כפיכס נגואלו דרס אלו הדיינין. שכפיהן פשוטיין לקבל שומד ומטיין את הדין ונותנין ממון מן הצעלים שלא כדין ונותנו לשכנגדו והיה הוא כנותל שנתמו: סופרי הדיינין. שכותנין שטרות של רמיה: עורכי הדיינין. מלמדן את צעלי דינין לטעון: עמו. מכלל דעד השתא לא: וזה לתנן במשפט. שכנגד הלז שהיה גדול ממנו וקודם למשה נגליה שכניה על אהרן דכתיב (שמות א) (ב) הנגלה נגלית אל בית אביך וגאמרה לו נבואה של מלכים הכתובה (בדילקל) עד וימרו צי ואעפ"כ לא נתקנא צו נואת: צני צשיר. שס מקוס: יניס מהו. לנטומה צשבת: צשוחת. הומלו"ן שגדל על ההגה מהו צכרמא ירק הוא וכלאים צכרס או אילן הוא ואינו כלאים צכרס: ולישלה להו. ד' היתר זה: כדרמי צר ויחוקאל. כרך עליה חוט או משחיה ומשני לפי שאין צני סורה. ומקילי טפי: עירובנא. כלאים: וקי"ל צצרכות צפרק כיצד גבי ערלה וה"ה לכלאים שאלף היא מורה התלויה בצרך ואינה נורה מן המורה אלא בצרך: יהיז פרוטס למינוק נכרי. קסצר צחוק לצרך שרי ומיהו כל כמה דלפטר משני שלא ילמדו להקל: ולא

וליישלה להו בר"ש. הא לא פריך לישלה להו כר' יאשיה דלמר אינו חייב עד שזרע חטה ושעורה ומרנן צמפולת יד דשמה הם לא שאלו כשותא צכרמא מהו אלא היכא עשה כדין אסור כלאים ג' מניס כאחד ועוד שמה לא ס"ל כר' יאשיה ואע"ג דקי"ל כר' יאשיה צכפ"ק דקדושין (דף נט.) א"ל לא צהריתו (ולא) קי"ל כר' יאשיה ואמר נמי צצרכות פרק מי שמתו (דף צב.) נהוג עלמא כתלת סבי כר' אילעי צרלשית הגו צרני יאשיה צכלאים כר' יהודה צן צמירא צצברי מיהו י"ל שלא היו צצורין ק"א דהא קלמר נמי נהוג צרני יהודה צצברי מורה ופ"ה פליגי עליה אמוראי טובא צשמעתא דהתם וקלמר נמי צרני אילעי צרלשית הגו דלמר אינו נהוג אלא צצרך ואפ"ה אמרינן צחולין צצליה פ' הזרוע (דף קלז.) אמר רב חסדא האי טבחא דלא מפריש מתנתא ליהוי צשמעתא דה' אלהי ישראל ואמר נמי דרצא קנים אטומא ואפילו רב נחמן גופיה דלמר נהוג עלמא כתלת סבי אמר התם דקנים גלימא ואפ"ה נהי דלא ס"ל כר' יאשיה דכל מ"מ לישלה להו צרני יאשיה דכל המיקל בצרך הלכה כמותו צחול" וי"ל דלא שייך למימר הכי אלא צמין של אסור דהמתירו חושבו מין היתר בצרך הלכה כמותו צחול" אכל צצבר שאינו תלוי אלא צזריעה חטה ושעורה ומרנן צמפולת יד צהא לא אמר הלכה כמותו צחול" מ"ר:

רב עמרם חסידא מנגיד עצה רב משרשיא יהיב ליה פרוטה צנברי בו' קשיא לי אמאי הא אמרינן לעיל דהלכה כר"ט דמיקל בחול" וצריך לומר דצמקומם לא היו צני מורה: ול"יתן ליה צתינוק ישראל. אומר רבי שקבלה הוא צדינו עזה המקשה רב אחא צר יעקב ויינו הא דלמר צעירוצין צצליה צכל מערצין (דף מ: ושם) גבי צצכת זמן על הכוס צזיה"כ דמפרש התם דלא אפשר דהיכי ליעציד כו' ליתציה למינוק לית הלכתא כרצ אחא צר יעקב דילמא אתי למיסרך ולא מלינו צמקוס אחר דלית ליה לצר אחא האי סברא ויימ דהוא ההוא דפ' צמתא דנדה (דף סז:) דלחקין? ציממא דמתניא משוס גנבי ולא חיישין לסרך צתה צמקוס צורך ולא נהירא דמאי שגא דנקיט טפי רב אחא צר יעקב מכל שאר אמוראי דהתם ועל ההיא דהתם אומר ר"ת שמותר ליתן למינוק לשמות כוס של צצכה כי מיקלע מילה צזיה"כ ולא חיישין דילמא אתי למיסרך כיון שאין זה מנהג (צקצוע) ולא דמי לכוס דיוה"כ דאי הוו יהצי ליה אתי למיסרך אף כשיהיה גדול כיון שעושין מנהג לשמות צכל שנה ושנה צזיה"כ: יוס

קלמ.

עין משפט גר מצוה

בו א מיי פ"ג מהל' סנהדרין הלכה ט סמג לאון רו טו"ע ח"מ ס"ח ספ"ד: בו ב מיי פ"י מהל' תמנות עניס הלכה א סמג עשין קסב טור י"ד ס"י רמז:

תורה אור השלם

- שמעו נא זאת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו: בנה ציון בדמים וירושלם בעולה: ראשיה בשדח יושטו ובהניה במחיר וירו ונביאיה בכסף יקטשו ועל ין ישענו לאמר הלא ין בקרבנו לא תבוא עלינו קצע: מיכה ג ט"א
- לכן בגלגלם ציון שדה תחרש וירושלם עיין תהיה ותר הבית לצמחת יער: מיכה ג יב
- ואשיבה ידי עלך ואצרוף כבור סיג'ך ואסירה כל בדיליך: ישעיהו א בה
- ציון במשפט תפדה ושיבך בצארה: ישעיהו א כו
- הסיר ין משפטיך פנה איבך יקלך ישראל ין בקרבך לא תיראי רע עוד: צפניה ג טו
- שבר ין משה רשעים שבת משלם:
- ישעיהו יד ה
- ברכת אביך גברו על ברכת הורו עד תאות גבעת שלם תהיין לראש יוסף ולקדוקר גזיר אהיו: בראשית מט כו
- וישא משאת נאת פניו אלקים ותבר משאת בגימן ממשאת כלם תמשי ידות וישתו וישכרו עמו: בראשית מג לד
- ותיר אף ין במשה ויאמר הלא אדרן אודך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הזה הוא יצא לקראתך ודאך ושמח בלבב: שמות ד יד

מוסף תוספות

א. שבימי האמוראים אלא דבחר הכי נהוגו כותיהו. תוס' ה"ש. ב. דלא מקביל טומאה. תוס' ה"ש. ג. רב אחא בר יעקב דליטבול. תוס' ה"ש.

תורה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד: תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראית דור שצרות רבות באות עליו צא וברוך בדייני ישראל שכל פורענות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל שנאמר ישמענו נא ואת ראשי בית יעקב וקציני בית ישראל המתעבים משפט ואת כל הישרה יעקשו בונה ציון בדמים וירושלם בעולה ראשיה בשוחד ישפוטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו ועל ה' ישענו וגו' רשעים הן אלא שתלו במחונם במי שאמר והיה העולם לפיכך מביא הקב"ה עליהן ג' פורעניות כנגד ג' עבירות שבידם שנאמר לכן בגלגלם ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה ותר הבית לבמות יער ואין הקב"ה משרה שכניתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים מישראל שנאמר ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבור סגיד ואסירה כל בדיליך ואשיבה שופטיך כבראשונה ויועציך כבתחלה וגו' אמר עולא אין ירושלים נפרה אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה אמר רב פפא אי בטלי יהירי בטלי אמגושי אי בטלי דייני בטלי גזירפטי אי בטלי יהירי בטלי אמגושי דכתיב ואצרוף כבור סגיד אי בטלי דייני בטלי גזירפטי דכתיב ה' הסי' ה' משפטיך פנה אויבך אמר רבי מלאי משום ר"א בר' שמעון מ"ד שבר ה' מטה רשעים שבט מושלים שבר ה' מטה רשעים אלו הדיינין שנעשו מקל לחוניהם שבט מושלים אלו ת"ח שבמשפחות הדיינין מר זוטרא אמר אלו תלמידי חכמים שמלמדים הלכות ציבור לדייני בור אמר ר"א בן מלאי משום ר"ל מאי דכתיב ר' כפיכס נגואלו ברם ואצבעותיכם בעון שפתותיכם דברו שקר לשונכם עולה תהגה כי כפיכס נגואלו ברם אלו הדיינין ואצבעותיכם בעון אלו סופרי הדיינין שפתותיכם דברו שקר אלו עורכי הדיינין לשונכם עולה תהגה אלו בעלי דינין ואמר רבי מלאי משום ר' יצחק מגדלאה מיום שפירש יוסף מאחיו לא טעם טעם יין דכתיב ולקדקד גזיר אחיו ר' יוסי בר' חנינא אמר אף הן לא טעמו טעם יין דכתיב וישתו וישכרו עמו מכלל דעד האידנא לא (הוה שיכרות) ואידך שיכרות הוא דלא הוה שתיה מיהא הוה ואמר רבי מלאי בשכר יוראך ושמח בלבו וזה לחשן המשפט על לבו: שלחו ליה בני בשכר ללוי כילה מהו כשותא בכרמא מהו מת ביי"ט מהו אדאזיל נח נפשיה דלוי אמר שמואל לרב מנשיא אי חכימת שלח להו שלח להו חורנו על כל צידי כילה ולא מצינו לה צד היתר ולישלח להו כדרמי בר יחזקאל לפי שאינן בני תורה כשותא בכרמא עירובנא ולישלח להו כדר"ט דתניא כ"ישות ר' מרפון אומר אין כלאים בכרם וחכמים אומרים כלאים בכרם וקי"ל כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחו"ל לפי שאינן בני תורה מכריז רב האי מאן דבעי למיזרע כשותא בכרמא ליזרע רב עמרם חסידא מנגיד עילוייה רב משרשיא יהיב ליה פרוטה לתינוק נכרי וזרע ליה וליתן ליה לתינוק ישראל אתי למיסרך וליתן ליה לגדול נכרי אתי לאיחלוףי בישראל מת שלח להו מת לא יתעסקן ביה לא יהודאין ולא ארמאין לא ביום טוב ראשון ולא ביום טוב שני איני והאמר רבי יהודה בר שילת אמר רבי אסי עובדא הוה כבי כנישתא דמעון ביום טוב הסמוך לשבת ולא